

ชื่อเรื่อง การสร้างสรรค์ทางเดี่ยวซอสามสายหลิบเชิงปฏิบัติการตามแนวทางครูจักรี มงคล
4006602023 นายรชต คีตโชติบัณฑิต
ปริญญา ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์ไทย
พ.ศ. 2563
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สาริศา ประทีปช่วง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.จตุพร สีม่วง

บทคัดย่อ

ซอสามสายหลิบ เป็นเครื่องดนตรีไทยที่มีความโดดเด่นด้านเสียงแหลมสูง พบหลักฐานตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ใช้บรรเลงร่วมในวงมโหรีเครื่องคู่และวงมโหรีเครื่องใหญ่ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทางบรรเลง กลวิธีและกลอนเพลงของซอสามสายหลิบ แล้วนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ทางเดี่ยวซอสามสายหลิบเพลงพญานาค สามชั้น โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวความคิดการประพันธ์เพลงไทย ทฤษฎีการสร้างสรรค์ ทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทยและทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ในการวิเคราะห์ ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติและนักดนตรีไทย สังเคราะห์ข้อมูลภาคสนามโดยการศึกษาทางบรรเลง กลวิธีและกลอนเพลงของซอสามสายหลิบจากครูจักรี มงคล บุคคลผู้มีความรู้ในด้านการบรรเลงและด้านงานช่างเครื่องดนตรีไทยที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย

ผลการวิจัยพบว่า ทางเพลงและกลอนเพลงของซอสามสายหลิบมีการดำเนินงานแตกต่างกับซอสามสาย เพื่อทำให้เกิดความสมดุลของทำนองเสียงสูงต่ำ การใช้สำนวนกลอนที่มีพยางค์ต่างกัน กลวิธีการบรรเลงมีความคล้ายกับซอสามสาย เมื่อใช้กลวิธีเดียวกันจะได้ความแตกต่างของระดับเสียงขนาดของซอสามสายหลิบส่งผลให้ผู้บรรเลงต้องฝึกการควบคุมน้ำหนักและระยะห่างการใช้นิ้วเพื่อความแม่นยำและความชำนาญ ผู้วิจัยสร้างสรรค์ทางเดี่ยวเพลงพญานาค สามชั้น มีทำนองหลักเพลงพญานาคของรองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปัญญกรชิต์ ประกอบด้วย “ท่อนนำ” ซึ่งใช้ลูกตกของจังหวะชั้นเดียว และตกแต่งกลวิธีต่าง ๆ ด้วยการเพิ่มรายละเอียดของตัวโน้ตให้มากขึ้นตามทางของเครื่องดนตรี และประพันธ์เที๋ยพันโดยใช้กลุ่มเสียงทั้ง 7 กลุ่ม สอดแทรกจินตนาการ ลักษณะการเคลื่อนไหวของพญานาค สร้างสรรค์กลวิธีนาศ่ายขึ้นใหม่ ทำให้เกิดทางเดี่ยวซอสามสายหลิบที่แปลกใหม่ในด้านการร้อยเรียงสำนวนกลอนเพลง ลีลา ระบบคันชักและอารมณ์เพลงซึ่งผสมผสานกันอย่างลงตัว อันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในการบรรเลงทางเดี่ยวซอสามสายหลิบได้อย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์ทางเดี่ยว, ซอสามสายหลิบ, ครูจักรี มงคล

170 หน้า

Title The Creation of the Instrumental-Solo Realisation for the *so sam sai lip* based on Master Chakri Mongkron's Performance Practice
4006602023 Mr. Rachata Keetachotbundit
Degree Master of Fine Arts **Program in Thai Music**
Year 2020
Advisor Dr. Sarisa Prateepchuang
Co-advisor Assoc. Prof. Dr. Jatuporn Seemuang

ABSTRACT

The *so sam sai lip* is a distinctive high-pitched Thai traditional stringed instrument; its existence was firstly found in the Rattanakosin period as one of the instruments played in the Thai traditional music ensemble. This research aims to study instrumental realization, instrumental techniques, and idiomatic-instrumental patterns, which will be used as a guideline for the creation of the instrumental-solo realization for the *so sam sai lip* in the piece called Phayanak Sam Chan (the Naga or the serpent in the *sam chan* metric level). This research was conducted based on qualitative research methods in which the data analysis used the integrated theoretical concepts: Thai music composition, musical creation, Thai music theory, and Aesthetics. The research data were collected from interviews with instrumentalists as well as fieldwork methods by studying the instrumental realization and idiomatic-instrumental patterns of the *so sam sai lip* from Master Chakri Mongkron who is the sophisticated musician and expert in Thai musical instrument with an educational qualification in Thai classical music.

The research found that instrumental realization and idiomatic-instrumental patterns of the *so sam sai lip* are different to the ordinary *so sam sai* to complete the balance between high and low pitches of the melody; the musical syllables of idiomatic-instrumental patterns amongst those are also different. Instrumental techniques are similar to the *so sam sai*; when using the same techniques, the difference in sound volume will be higher. The *so sam sai lip*'s size affects the weight control and the finger's positioning of which the player needs to be aware to produce a proficient performance. The researcher has created the instrumental-solo realization of the piece called Phayanak Sam Chan (originally composed by Associate Professor Dr. Narongchai Pidokrajt), which consisting of the introductory section using the *luktok* (a destination note) from the melody in *chan diao* metric level as a skeleton plus the musical ornamentation by adding a number of notes based on the *so sam sai lip*'s instrumental realization. Regarding the *thiao phan* (the subsequent variation in the Thai traditional solo piece), it was created by using 7 modes of pitches to make an intertwined section based on the imagination of Naga's movement. A newly musical technique called *nak sai* (the staggering Naga) was also established to create a distinctive instrumental-solo realization for the *so sam sai lip* with the integration of musical features, including an innovative arrangement of idiomatic-instrumental patterns, style, bowing system, and emotional expression; all of these feature have demonstrated a uniqueness of the instrumental-solo realization for the *so sam sai lip*.

Keywords: The creation of the instrumental-solo realization, The *so sam sai lip*, Master Chakri Mongkron.

170 pages